

...Zəngilana yaxınlaşdıqca, doğma yurdun hənirini aldıqca əmilərim Şahmar, Şakir, əmioğullarım Rəmzi və Ziyanın həyəcanları daha da artırdı.

Onilliklər ərzində məcburi köçkün kimi yaşadığımız çətin, həsrətli, nişgilli ömür yolumuz kino lenti kimi gözümün önündən keçdi, xatirələrim yaddaşında vərəqləndi. İndi seyr etdiyimiz doğma yurdumuzun viranə halına, əksər doğmalarımızın bu torpaqları dünya gözü ilə bir daha görməmələrinə görə mən də göz yaşlarına boğuldum...

Yaz vədəsi Zəngilanda

O gün "ömür kitabı"na yeni səhifə yazıldı

2020-ci ilin 20 oktyabrında bütün zəngilanlılar kimi biz də doğma yurdun azadlığının xoşbəxtliyini yaşamışdıq. Həmin an çox arzu, niyyətlər etmiş, ata yurdumuza ziyarət edərək o sevinc dolu anları yenidən doğma Zəngilana ayaq basaraq yaşamağı diləmişdik.

Deyirlər, hər ötən gün "ömür" adlı kitabımıza yeni bir səhifə kimi yazılır. Heç düşünməzdik ki, 2024-cü ilin 27 aprel tarixi yaddaşımıza həm həyəcanlı, həm də qürur dolu anların yaşandığı tarix kimi yazılacaq... Bir günün içində illərin həsrətinə, nişgilinə az da olsa son qoyulacaq...

Bəli, 31 ildən sonra doğma torpağa yenidən ayaq basmaq, eyni anda həm sevinc, həm də qüdsəli bir gün yaşamaq, nə edəcəklərini bilməyən, yerində quruyub qalan, əlləri qoyunlarında çarpazlaşmış halda ətrafa tamaşa edə-edə: "Biz nələr yaşamışıq, İlahi?" - deyərək bu illər ərzində nələri itirdiyimizin ağrı-acısına bürünən insanları kənardan seyr etmək o qədər də asan deyildi...

Maşını bir kənarda saxlayıb, ömrün qocalıq vədəsində yurdlarına körpə uşaq sevinci ilə qədəm qoyan əmilərimin qoluna girərək yavaş-yavaş kəndə doğru irəliləməyə başladıq...

Baş çəkdiyimiz ilk müqəddəs məkən

Baş çəkdiyimiz ilk ünvan doğma torpağa ayaq basmağın sevincini bizlərə yavaşdan igid oğullarımızın uyuduğu məkən, Şəhidlər xiyabanı oldu. Əmilərim 1990-cı illərin əvvəllərində burada həyata keçirilən şəhidlərin dəfn mərasimini xatırladı, danışdıqca da gözləri dolurdu. Özümüzlə kəndimizin ilk şəhidlərindən olan qohumumuz Qayıtan Abbasovun şəklini də götürmüşdük. Fotonu başdaşı lövhəsinə bənd edib, şəhidlərimizin ruhuna dualar oxuyub kəndimizə, Qıraq Müşlanı yollanırdıq...

Zəngilan işğal olunmazdan əvvəl Qıraq Müşlanı gələn hər kəs ilk olaraq qəbiristanlığı ziyarət edərdi. Budəfəki gedişimizdə isə oranı tam fərqli ovqatda, qəzəbqarışmış kədərlə ziyarət etdik. İşğal dövründə vandal ermənilər hər yerdə olduğu kimi, qəbiristanlıqda da daşı daş üstündə qoymayıblar.

Buradan kəndə üz tutduq...

Viranə qalmış kəndin içi ilə irəlilədikcə əmilərim yolboyu qarşımıza çıxan və yalnız quruca divarları qalmış evlərin kimlələrə məxsus olduğunu sadalayırdılar. Ötən günlərlə bağlı bir-birinə calanan xatirələri yada düşdükcə qəhərə boğulurdular. Eyni zamanda bu yerləri yenidən görmək onlara bir mənəvi rahatlıq da verirdi...

Bu dəfə atamsız yığıldıq süfrə başına...

Maşından düşüb üzü qarşıya doğru, piyada davam edirik yolumuza...

Əmilərim, əmioğullarım düz 31 il həsrətində olduqları bu yolda bir dəfə yürüməyə illər boyu qurban deyiblər, ürəklərində ən böyük arzu-dilək kimi yaşadıblar...

Qıraq Müşlan üçün illərlə ağlayan bu insanlar indi işğalın dəhşətini və vəhşətini öz gözləri ilə görüb yeri-göyü inlədən nalə çəkirlər...

Babamgilin məhəlləsinə çatırıq. Alaq otları, demək olar ki, bütün kəndi basıb. Ona görə həyəət girmək çox çətin idi. Otları təmizləyərək birtəhər həyəət keçə

bildik. Əmimgil doğulmuş evin otaqlarını gəzə-gəzə keçən xoş günlərindən danışdırlar. Bu evdə böyümüş əmilərimin hərəsinin öz şirin xatirələri var idi...

Daha sonra bir vaxtlar evin aynabəndi olmuş yerində durub həyəətə baxır, kəndə göz gəzdiririk. O an əmilərimin gözlərində uzaq keçmişin xoş xatirələrini, yaxın keçmişin isə acı günlərini sezmək çətin deyildi...

Əmim Şahmar Abbasov bu səfərin gerçəkləşməsinə vəsilə olanlara, şərait yaradanlara minnətdarlıq edərək, dədə-

baba yurduna gəlişinin işğaldan azad edilmiş yurdlardan hazırlanan silsilə reportajların bir parçası olmasının ona xüsusi sevinc gətirdiyini dedi: "Demək, bu ziyarət həm də tarixə çevriləcək. Bu səfəri bütün dünyadan köçən və köçməyən doğmalarımın, qohum-əqrəbамın, sayı azalan qardaşlarım və bacılarımın hamısının əvəzinə edirəm. Köçkünlük həyatı çətin, zülmüdür. Bu illər ərzində "qaçqın" sözünü bəzən rişxənd, bəzən məzəmmət kimi də eşitdik. Sarsıldıq da, təkləndik də..."

2020-ci ilin 20 oktyabrında Zəngilanın azad olduğunu eşidəndə hönkür-hönkür ağladım. Bilirsiniz, bu müjdəni illər boyu necə gözləmişəm?.. Artıq məcburi köçkün deyiləm. Bütün həyatım boyu eşitdiyim ən gözəl xəbər idi bu. Allah şəhidlərimizə rəhmət eləsin, qazilər-mizə cənsağlığı versin..."

Söhbətə digər əmim qoşulur: "Bilirdim ki, doğulduğum evdən heç nə qalmayıb. Özümü illərlə bu dəhşəti görməyə hazırlamışdım. Amma o böyüklükdə mülkün yerində viranə qalmış divar qalıqları ilə rastlaşanda yenidən şoka düşdüm. Axı bu qədər də vəhşilik olmaz. O genişlikdə bağımızda bir ağac demirəm, heç olmasa, bir kötiyə belə rast gəlməmək çox ağırdır. Amma bunların heç biri indi gözümdə deyil. Çünki əvvəlkindən də yaxşı tikəcəyik, əvvəlkindən də böyük bağlar salacağıq. Əsas odur ki, doğulduğum evdəyəm, Qıraq Müşlandayam, Zəngilanımdayam. Bu yolda canını qurban etmiş şəhidlərimizə Allah rəhmət eləsin, qazilərimizin, Ali Baş Komandanımızın canı sağ olsun", - deyir əmim Şakir Abbasov...

Tezliklə qoynuna dönəcəyik, yurdum

Babamgilin evindən çıxıb oxuduğumuz məktəbə gedirik. Uçurulmuş sinif otaqlarını gəzdikcə o illərə yenidən dönürük. Sınıq-salxaq partaların arxasında oturub bir anlıq o günləri xatırlayaraq gah gülür, gah da kövrəlirik. Sınıf yoldaşlarımızı, müəllimlərimizi yada salırıq...

Sonra əmimoğlu Ziyagilin evini ziyarət edirik. Bütün kənddə olduğu kimi, burada da eyni mənzərə - viran qalmış həyəət-baca, dağıdılmış ev ilə üzləşirik... Ziyanı kənardan seyr edirəm. O, uçuq bir divarın üstündə oturub illər əvvəlki 9 yaşlı uşaqıq yaddaşında qalanları xatırla-

mağa çalışır. Telefonda atası ilə ağlaya-ağlaya danışır... Yaxınlaşıb təsəlli verməyə çalışıram. Əlini çiyimə qoyub sanki sınmaq istəmədiyini bürüzə verib "Hər şey yaxşıdır, əmioğlu", - deyib gözlərini silir...

Buradan ayrılıb Rəmzinin böyüdüüyü evə gəlirik. Alaq otlarından həyəət girmək mümkün deyil. Adamboyu qalxmış otların arasından ikimərtəbəli evin uçmuş divarlarının qalıqları görünür. Rəmzi deyir ki, işğaldan az əvvəl evlərində təmir işləri görmüşdülər, şəraitlə-

rini daha da yaxşılaşdırmışdılar. Ancaq çox yaşamaq qismətləri olmamışdı: "Həyətimizdə özümüz üçün düzəltdiyimiz meydançada hər gün futbol oynamağımız, Novruz çərşənbələrində evimizin yanında olan dərənin başında yandırdığımız bayram tonqalları və məktəbimiz yadımdan çıxmır. Hər dəfə bunları düşündə mənəfur düşmənlərin nələri əlimizdən aldıkları ilə bağlı keçirdiyim qəzəbli hisslər ürəyimi parçalayır. Deyirəm, kaş yenə də o günlərə qayıda biləydik. Hamımız bir yerdə olaydıq, bütün qohumlarımız, sinif yoldaşlarımız, müəllimlərimiz..."

Ancaq keçmişə geri qayıtmaq mümkün olmadığını bildiyindən sözləri ağzında qırılıb qalır Rəmzinin. Əl işarəsi ilə "eh" deyirmiş kimi, gözündən axan yaş silir...

...Budur, Qıraq Müşlanı tərk edirik. Maşında qəribə bir sükut var. Heç kim danışmır... Amma bununla yanaşı, qəhərlənmiş doğmalarımızın üzrlərindəki qüruru, məğrurluğu, məmnunluğu, rahatlığı aydın şəkildə seyr edirəm... Əzizlərimi, doğmalarımı, ailə üzvlərimi, elə özümü, sözün düzü, heç vaxt belə ovqatda görməmişəm.

Zəngilanda keçirdiyimiz 5-6 saat içində 31 ilin dörd yükündən, hüznündən, əzabından xilas olduq sanki...

Maşın qıvrıla-qıvrıla uzanan yolla yavaş-yavaş irəliləyir, talan edilən kənd, dağıdılmış qəbiristanlıq arxada qalır...

Qarşıda inkişafın, quruculuğun gözəl nümunələri olan kəndlər, qəsəbələr, şəhərlər gəlir. Əminik ki, Zəngilan da, onun bir parçası olan Qıraq Müşlan da tezliklə bu incilərin ən parlağına çevriləcək...

Doğma Qarabağımıza, Şuşamıza, Xankəndimizə, eləcə də digər torpaqlarımıza üçrəngli bayrağımızı sancın igid oğullarımızın, canını bu yolda fəda edən şəhidlərimizin ruhu qarşısında baş əyirik. Bizləri doğma ata yurdumuza qayıdaq deyərək sağlamlığımızı itirən qazilər-mizə minnətdarlıq. Zəngilanlılar, eləcə də doğma el-obasına qayıdan bütün soydaşlarımız Müzəffər Ali Baş Komandanla hər zaman qürur duyur. Bizlər illər öncə olduğu kimi, bu gün də "dəmir yumuruq"-lu Sərkərdəmizin yanındaıy, ətrafında birləşmişik.

Tezliklə qoynuna dönəcəyik, Zəngilanım, Qıraq Müşlanım, ata yurdum...

Dönməz ABBASOV

Bakı-Zəngilan-Bakı